

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZINHÁZI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 „
Negyed évre	3 „
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre 2 K.	

Felelős szerkesztő és Iaptulajdonos:

SZATHIMÁRY ZOLTÁN.

Kézírások, levelek, előfizetési pénzek Vigkedvő Mihály-utca 15. sz. alá küldendők.

HIRDETÉSEKET ÁTVESZ A VÁROSI NYOMDA MŰVEZETŐI HIVATALA.

Debreczeni műpártolás saison szerint.

— Jegyzetek. —

Ama takaros kis kulturbotrány révén, amely a mult szombatn játszódtott le Debreczenben, a Bika-Szálloda — mondjuk — hangversenytermében, ismét alkalom kínálkozik arra, hogy Debreczen város közönségének művészet szeretetéről beszéljünk.

Debreczen kulturális tekintetekben sokat haladt az utóbbi években s e haladás minden megnyilatkozását nagy örömmel szoktuk nyugtatni minden időben, de édes Istenem, hol állunk még mi, — a még mindig leggazdagabb város, — Aradhoz, Kassához, Temesvárhoz, Nagyváradhoz hasonlítva és a művészetek szeretetét illetőleg.

Az említett városokban közszükségletet, jobban mondva: lelki-szükségletet képeznek a színház, képtár, hangverseny. Nálunk mindez merő *divat*. Színházi előadásokat, hangversenyeket, képtárakat tisztán és kizárólag olyan mértékben látogat a debreczeni közönség, annak egy kis százalékát kivéve, amilyen mértékben a társadalmi, életünkben egymással való érintkezés, a divat, az emberi hiúság a legminimálisabbra megszabott műveltség felületes látszata megkívánja.

Debreczenben a mi előkelő közönségünk nyolcvan százaléka nem azért jár színházba, hangversenyre, képtárlatra, felolvasásra, mert a lelke kíváncsi a lelkigyönyörűségekre, mert igyekszik megérteni tanulni a művészetekben azt, amit még nem ért, hanem, hogy X-né láthassa, hogy ő is itt van, hogy Y-nét a guta környékezze, hogy neki bérlete van mind a két zeneegyesület hangversenyére, hogy Z. találkozhassék a leányával s hogy Q-val flörtelhessen, ha asszony s Q-nével, ha férfi.

Szeretnénk hinni, ha nem volna igazunk akkor, mikor azt állítjuk, hogy az utóbbi két évben felzendült zenei élet dekadencia előtt áll, hogy a „csak-azért is“ alakított két zeneegyesület bérlőközönsége kezd bele unni a muzsikális élvezetekbe, amint ezt az utóbbi hangversenyeken tapasztaltuk.

Nem szólunk a színházról, ahol holtbizonyosra bukik minden irodalmi alkotás, ahol csak a szinpad technika csináltvirágai után kapkod a közönség.

— *Nem szinpadra való*, nagyképüsködnek a színházlátogatók, amint nem *bersteini* a felépítése valamely igazán nagy irodalmi értékű alkotásnak, — *könyvben kell elolvasni*, úgy élvezhető az ilyesmi... így sápitoznak. De a 100 panaszkozó közül azért dehogy is venné meg a remekművet 2—3 koronáért s még kevésbé olvassa el, még ha jó *magyar* szokás szerint kölcsönbe kapná is.

A műveletlenség legkönnyebben leleplezhető az ócsárlással. Lekritizálni mindent. A szintársulat, a zenebanda, a képtárlat silány... s ha csak lehet és elkerülhető: nem érdemes megtekinteni.

Itt van Beregi Oszkár, aki bizonyára megdondolja, hogy még egyszer Debreczenbe betegye a lábát. Lehetnek a művészetének hibái, de mégis a legnagyobb művésznk egyike, akit a külföld is megbecsült.

Az előadó művésztélyére 45, mond negyvenöt korona volt a bevételi díj:

— Miért jött *szézon után*... hallatszott mindenfelől. Persze a művészet élvezéséhez szézon kell. Igaz ugyan, hogy tavaszi örömöknek semmi nyoma. Holtrafagyott az ibolya, a télikabátot újra ki kellett váltani a zálogházból s az esti korzón hol hó, hol eső hullt a nyakunkba.

De azért miért jön Beregi Oszkár április közepén Debreczenbe, mikor a kalendárium szerint már a gyöngyvirágnak is ki kellene virulni a nagyerdőn. Azért más Beregi Oszkár művészte a debreczeni és fül előtt áprilisban, mint teszen azt: januárban.

És ha Jézus Krisztus urunk leszállna Husvét után az égből s két koronás belépőjegyek mellett magyarázná a bibliát a Bika dísztermében, mi akkor se mennénk el az előadására, mert nem divat nálunk és X-né pirulás nélkül mondhatja Y-nének... Ugyan ki kíváncsi Beregire ilyenkor... Különben is láttam Budapesten!...

*

Ha dr. Spitz Lipót ide sürgönyözné a Nirvánából (az tetszik tudni a nagy Semmiség, nagy M.-mel) Beethovent, Mozartot s P. Nagy Zoltán azzal licitálna rá, hogy feltámasztaná halottaiból Lisztet és Lavottát, akkor a két csakazért is hangversenyre a potyajegyeseken kívül senki se menne el.

Mert amikor a zeneegyesületi bérletjegy lejár, akkor mit szerencsétlenkedik itt Beethoven, Mozart, Liszt, vagy Lavotta?! Akkor Debreczenben már nem divat hangversenyre járnai, hiába árul Erzi néni ibolya helyett sült gesztenyét a színház előtt.

Ha pedig ezek után valaki azt meri mondani, hogy Debreczenben nem képeznek lelkiszükségletet a művészetek; azt a mi előkelő közönségünk nyomban kialkobilítja a szavahihető emberek uri sorából.

*

Ami a Beregi-est egyéb izléstelenségeit illeti, hogy ugyanis a végrehajtó lefoglalta a kasszát Horváth Kálmán toalett-számlája miatt, arról nem beszélünk, mert hiszen, ha 500 korona lett volna a bevétel, az a 160 korona kitelt volna a bevételi összegből. De hogy Debreczenben csak foglalni tudnak, de a Beregi művészte iránt érdeklődni nem, — az már szégyenleni való dolog.

Hogy a 45 koronát még hangverseny nélkül is elvitte a végrehajtó, ahoz nem kell egyéb, csak egy élelmes ügyvéd s egy gyámoltalan hangverseny rendező. Meg valami speciális, illetve minden körülmények *debreczeni* felfogása.

Spectator.

PESTI ÉJSZAKÁBAN.

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: **Vidor Marci.**

*Amerre én jártam bent az éjszakában
Valaha vérpiros rózsákat csodáltam,
Ugy nyíltak az utcán, kaczagtak, neveltek,
Szívemhez simultak, csókoltak, szerettek.*

*Mámoros tüzeiktől ragyogó szép esték,
Forró illatok a lelkemet keresték,
Káprázatos színek és esengő vágyak,
Bársonyos rózsái egy vad ifjuságnak.*

*Tegnap is ott jártam s jöttek órahosszat
Álomtalan álmok és hideg halottak,
Amerre az éjjel utamat befősté,
Szívem rózsakertje kipusztult örökké!*

*És ahol a lelkem ábrándjait szőtte,
Sötétben szürkült a tüzek temetője
És könnytelen szívem annyi könnyet ontott...
Ti ismerős utcák: süppedő sírhantok.*

A híuság morzsái.

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: **Zöldi Márton.**

A szép szubrett, Sabati Emma lustán tüzögette hullámos, bágyadt fényű haját a tükör előtt. Szabályos, finom metszésű arca, melyen csak a duzzadt, érzéki ajk mutatott abnormitást, rendezetlen volt. A szinpadai festék pusztító nyomokat hagyott a lágy, rózsaszínű archórón s a nappali festék — ma későn kelt — még nem simította el a foltokat: Mikor a konttyal elkészült, idegesen fordult a háta mögött nagy, piros bársony karosszékben ülő galambősz matrónához, kinek elégült mosolya, nyugodt tekintete, mitsém sejtett azokból a híres, gáláns kalandokból, melyeknek valamikor hősnője volt.

Apáink és apáink barátai jól ismerték valamikor nevét. Nolasz Teréz, ez volt a matróna neve, egy nemzedék fejét forgatta el a szinpadon, mikor Offenbachot interpretálta a trikó jegyében. Ah, mily érzéki hévvel, mennyi lobogó indulattal könyörgött egykor Szép Helénában Vénusnak: több szerelem kell nekünk, gyulaszd fel újra szívünk!

Azóta az újabb nemzedék újabb operettbálványokat teremtett magának. A szinpadai bálványok életszükségletté fejlődtek. Ha nincs, a legsilányabb anyagból is gyurnak maguknak az emberek... Ez is korunknak egyik helyegreszlete.

Nolassy Teréz már rég megbékült azzal a gondlattal, hogy ő a múlté. Közeljárt a hetvenhez s már tiz esztendeje, hogy nem tagadott le éveiből. Egyik udvarlójának féktelen könnyelműségéből rendezett anyagi viszonyok között élt, sőt némi fényüzésre is tellett. Most is mindennél jobban kedvelte a színházi levegőt és a színházi embereket.

Sabati Emma zsámolyra guggolt le előtte, mint ahogy a szinpadon a rábszolgánok szoktak. Közömbösnek tetsző hangon vetette fel a kérdést:

— Mondd, kedves Teréz, lehet rut férfiut is komolyan és sokáig szeretni?

A matróna gondolkozott, arca komoly kifejezést öltött, mint aki tudja, hogy szavának sulya van.

— Azt hiszem, igen — válaszolta. — Én legalább tudtam.

— Sokáig?

— Elég sokáig.

Kis szünet után folytatta:

— A szép férfiak nem hagytak kedves emlékeket. A legszebb férfiu, kit ösmertem, férjem volt. Őt szerettem legkevésbé. Nem azért, mert férjem volt. De a szép férfiak önhittsége, én legalább azt tapasztaltam, brutális önzést ébreszt bennünk. Mintha ősi kiváltságoknak volnánk birtokosai. A nőt, kit meghódítanak, olyan alattvalónak tekintik, ki udvarias kiméletre sem tarthat jogot. Lehet, hogy vannak kivételek, de én csak a szabályt ösmerem.

Aztán nem minden malicia nélkül tette hozzá:

— Ugy tudom, Emma, neked is van már tapasztalatod szép férfiakban.

— Van — hangzott röviden.

Szótlanul egymásra néztek. A matróna halkán felsóhajtott. A sóhaj némi szánalmat akart kifejezni.

— Összes tapasztalatunk — folytatta — nem sokat ér. Azok a férfiak, kik nekünk udvarolnak, nagyon komplikált lények. Isten tudja, hanyarodik kézből jutnak a mi karunkba. Gyűrött lelkiismerettel és vasalt gallérral. Hibáikat, gyarlóságukat csak az udvarlás kezdetén leplezik. Abban az időben mind comme il faut. De aztán...

Megfogta Emma kezét.

— Én — mondotta kissé patetikusan — csak egy férfiu szerelmében voltam bizonyos. Az az egy volt, akiben vakon bízhattam, akinek ösmertem minden gondolatát, akit lábaimnál sírni, vonaglani láttam. És akiért maró lelkiismereti furdalást éreztem, mikor megcsaltam.

— Igazán? — kérdezte Emma. — És ki volt az a boldog, vagy boldogtalan ifju?

A matróna mosolyogva vont vállat.

— Egy segédkantó. Naiv, mint Páris az első felvonásban. Olyan szép bibliai arca volt, csodálkozó kék szeme. És milyen lobogó vágy forrt vérében! Hirtelen felkelt.

— Emma, — mondotta — szavamra, hasonlított Félixhez.

A szép operettdiva idegesen összerázkódott.

— Ne emlegesd azt a nyomorultat! — kiáltotta.

A kiérdemült színésznő anyáskodva simogatta meg arcát.

— Igazad van, Emma. Azaz, nincs igazad... Mit akarsz egy elkapatott komponistától, ki szép és fiatal? Mindent akarhatsz tőle, csak hűséget nem. Hogy megcsalt, az természetes. Hogy a saját öltöztetőnőd leányával csalt meg, az nem változtat a dolgon. A hűtlenség tisztán idő kérdése a férfiaknál, mint a fogak pusztulása, a haj őszülése, a vágy lohadása, mulása... Igen, igen, az enyészetet nem akasztja meg semmi. A nyár lehet forró, hosszú, de azért az őszi szél lerázza a lombokat. Ez így van.

Tekintete mélázva járt körül a diadalmi szalagokkal diszitett teremben. Kis szünet után üzleti szárazsággal kérdezte:

— Apropos, mi van a belga karmesterrel?

Emma sietve, határozott hangon válaszolt:

— Feleségül megyek hozzá.

— Jól teszed, nagyon okosan... Értem, azért kérdezted, lehet-e rut férfiut szeretni... Az bizonyos, hogy nem Apolló... Mindegy...

A szép operettdiva kezére hajította fejét. Komolyan szólott:

— Erkölcsei tartalmat akarok adni életemnek. Szükségét érzem. Itt az ideje. Harmincz éves vagyok.

— Okosan teszed — bólintott a matróna. — Én is készültem reá. Sokáig. Aztán kifogytam belőle. Tudod, mindig közbejött valami, azaz valaki.

— Azt hiszem, — mondotta Emma — holnap utazunk. Mindenáron azt kívánja, hogy szülővárosában esküdjünk. Nagyon vallásos.

— Az is? Brávó! Mindig szerettem a vallásos férfiakat. A vallás sok apró hibát egyenlít ki bennünk. Csak egy pap tépte meg nagyon illuzióimat. No de az nem is volt vallásos.

Emma idegesen ugrott fel a zsámolyról. A szép arcon dacos, éles vonás jelentkezett.

— Teréz, — mondotta — szivességre akarlak kérni.

— Parancsolj velem. Pénz kell?

— Nem. Szeretnék még egyszer Félix-szel beszélni.

— Ah!

— Igen. Ha lehet, ma délután. Csak egy jelenetet akarok vele eljátszani, egy drámai jelenetet. Tudod, a szubrettek mindig drámai hatások után vágyakoznak. Csak a hiúságán akarok végigsuhintani. Csak egyszer.

Kezével jelezte a suhintást.

— Értelek — bólintott Teréz anyó.

— Könnyen ide küldheted. Csak azt kell mondanod, hogy még mindig őt szeretem, hogy ezt tőlem tudod. Hogy egy szavába kerül és férjhezmenetelem...

— Bizd reám, — mondotta a matróna kihívó, pajkos mosollyal, mely ősz hajával olyan visszatekintő ellentétet mutatott — hány órákor legyen itt?

— Délután öt órákor.

— Itt lesz. Pá!

Néhány ölelés, néhány csók és a matróna távozott. Elemében érezte magát. Az ő eleme egész életében ármány és szerelem volt.

Mikor este öt órákor Morán Félix, a mindenféle zseniálisnak mondott zeneszerző a diszkréten lefüggönyözött terembe lépett, Emma felháborodottan kiáltotta:

— És önnek volt bátorsága idejönni? Hát van valami, ami az aljasságnál is nagyobb?

A komponista meghajtottá érdekes, hullámos hajsátorral övezett fejét.

— Van, — mondotta — a vágy önt láthatni. Ezért neki tudnék menni akármilyen kockázatnak.

— Ugyan mi kockázatnak valója van önnek? Szemérmeérzete, becsülete? Azt hiszem, ezek keveset alkalmatlankodnak önnek.

Félix mosolyogva hallgatta a sértő szavakat. Közelebb lépett.

— Önnek rossz, azaz helyes véleménye van felőlem. De ez nem változtat a dolgon.

— Nem változtat?

— Semmit, édes barátnóm. Aljas vagyok? Lehet. De az bizonyos, hogy szeretem. Az is bizonyos, hogy ön is...

— Ebben téved, — kiáltotta Emma hevesen — végzetesen téved. Annak vége! Becstelen embert nem lehet szeretni.

— Ohó, édesem, ennek az avult frázisnak léptenyomon ellentmond az élet. A minap gyilkost láttam a törvénytörő előtt. Mig fölötte a bírák ítéltek, kedvese a folyosón égető könnyeket hullajtott.

— Annak a gyilkosnak is több jelleme volt, mint önnek.

— Egy okkal több, hogy ön engem még jobban szeressen. És szeret is. Tudom, érzem.

— Nem igaz! Nem igaz!

— De igaz. Hasztalan erőlködik, hasztalan akar

erköcsi konvenciók szerint cselekedni, mi egymásnak születünk hibáinkkal és erényeinkkel együtt.

A diva nem válaszolt, engedte beszélni a komponistát, kit az erős erotikus felindulás ékesszólóvá tett. Szava egyre szenvedélyesebben csengett. Aztán lágy, olvadákony tónusba dekreszcendált. Kért, könnyörgött, lábai elé vetette magát.

— Hidd el, Emma, csak velem lehetsz boldog! Az az ember nem ért meg, nem érthet meg téged! Rideg, kimért karaktere fojtóan fog rád nehezedni. Nem is szólok külsejéről, idomtalanágáról, arról a szőrös majomarcáról, mely állandóan sérteni fogja a benned lakó esztétist. Igen, igen, az lenne az igazi, a menthetetlen könnyelműség, ha morális szempontokból, amelyek mindig ostobák, hozzáfűznéd sorsodat, mely más körbe, más milieuba való. Hasonlits össze bennünket. Én az emberi lélek mélységeiből, a vágyak, a szenvedélyek örök forrásából merítem a művészi harmóniát, ő a partitúrából a fegyelmet. Én alkotok, ő dirigál. Mikor engem a lélek érzései megremegtetnek, ő akkor pedánsan ügyel a taktusra. Én művész vagyok, ő kapelmájszter. És te érted, te érzed a különbséget. Emma, mindenre, ami szent, kérlek, légy okos s ne akarj okosan cselekedni. Semmi sem oly veszedelmes, mint az emberi okosság. A boldogságnak szüksége van egy kis hőbortra, mint a lángésznek egy kis tébolyra. Kebled hullámlásáról érzem, hogy értesz.

Karjaiba szorította a szép leányt. Vad gyönyört, állati diadalt érzett, mikor annak teste forrón, izgultan tapadt az övéhez. Egy ideig halk, fojtott hangon beszéltek:

— Este?

— Igen.

— Tíz órákor?

— Nem, tizenegykor... hogy egészen háborítatlanok legyünk.

— Angyal! — kiáltotta.

A komponista megcsókolta homlokát.

Az angyal szemében hideg, kegyetlen sugár vilámlott. Hasonló ahhoz a szikrához, mely az acélból pattan ki, ha acélhoz ütközik.

Tizenegy órákor a komponista megnyomta a vilamos csengettyűt. Az ajtó, kissé vártatva, megnyílt. A félig nyitott ajtóban vastag, kövér szobaleány állott. Szeplős, széles arcán csodálkozás látszott.

— Nini, ön az, mi tetszik?

— Be akarok menni.

— Be? Minek?

A komponista türelmetlenül rivalt rá:

— Ne kérdezz ostobaságokat. Azelőtt okosabb voltál. Urnódhöz jöttem.

A szobaleány csodálkozott.

— Az én nagyságámhoz? Hát nem tetszik tudni?

— Mit?

— Hogy elutazott.

— Elutazott? Mikor?

— Tíz órákor. A vőlegénye jött érte. Hogy kellett sietni a pakolással. Alig győztem.

Szünetet tartott, mint akinek gondolatokat kell rendezni.

— Ejnye, de furcsa... hát nem mondta meg önnek, mikor ma délután itt tetszett lenni?

Mig a szobaleány beszélt, Félix lelkét vad, haragos indulat kavarta fel. A megsértett hiúságnak fájó, hasogatós érzése. Szeme gyűlölködő, gyilkoló tekintetet szórt. Rettenetes erejébe került fegyvelmezni

magát. Sértő szavak, káromlások tódultak ajkára. Visszafojtotta őket. A féktelenül hiu ember nem gondolt másra, mint hogy megmentse a hiúság morzsáit. Mosolyra erőltette a finom, ideges, borotvált arcot.

— Tizkor utazott el? — kérdezte erőltetett nyugalommal.

— Igen kérem.

— Lám, én úgy értettem, hogy tizenegykor. Lehet, hogy tizet mondott... de elfelejtettem... Tudod, megigérttem, hogy kikisérem őket a vasúthoz. Emma nagyon megkért. Milyen bosszantó, hogy olyan szórakozott vagyok. Mindegy. Szervusz.

Elindult. A lépcsőn valami melódiát akart füttyüreszni, de az ideges ajkak nem adtak hangot. Egy pillanatra visszanezett. A szobaleány széles, szeplős paraszarcán gunyos mosoly ült. A guny őszinte, brutális volt, mint a szubkultur emberek minden indulata.

A komponista, mire a lépcsőn leért, véresre harapta ajkát.

SZERETNÉM...

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: **Pásztor Árpád.**

*Szerelném,
Ha nem volna király a földön,
Ha nem volna minden emberszív börtön,
Hol a szabadság vágya van lezárva,
Ha senkisé is hódolna térden állva,
Ha mindenki nyílnézésű szemébe
Az egyenlőség tiszta tüze égne.*

De nem!

*Szerelném,
Ha a földnek te volnál királya,
Homlokodon a világ koronája,
Bibortronon ragyognál tündökölve,
Aranypalástod gyémántport söpörne,
S trónod előtt szent szépséged csodálva
Minden halandó vágyón térden állna.*

Szérum a butaság ellen.

— Meg a többi szérumok. —

Én is követtem a legujabb divatot és a bal karomba három napos himlőnyirkot oltattam, amitől harmadnapra negyven fokos lázam lett, félrebeszéltem és a következő furcsa álmot álmodtam:

Hat éves fiu voltam és a szüleim be akartak iratni az iskolába, de előbb orvost hívtak, hogy elég erős vagyok-e már ahhoz, hogy hatvan gyerek közé bocsássanak.

Az orvos fölém hajolt és így szólt:

— Uram, amint ön jól tudja, alá kell most magát vetnie azoknak az óvintézkedéseknek, amelyek nélkül iskolába nem léphet. Hajlandó-e ön egy hetét rászanni arra, hogy a szükséges preventív műtéteket végrehajtsam önön? Kívánja, hogy elaltassam, vagy pedig ébren akar maradni az opreáció ideje alatt?

— O... o... operáció? — dadogtam.

— Csak nem fog ön félni az operációtól — szólt az orvos — a huszonegyedik században?

— Hu... huszonegyedik század? — hüledeztem.

— Látom, az időbeli tájékozóképessége is meg van támadva. De majd ezen is segítünk.

— Kérem, doktor ur, — szóltam — legyen szives felvilágosítani, hogy miről van szó voltaképp?

— No, ne kérdezzen semmit, — mondta a doktor, — hanem tūrje fel a balkarján az inge ujját. Himlő ellen, már látom, alaposan be van oltva. Most következik a differitisz... Nyujtsa csak ki bátran a karját... így... ne féljen semmit... így ni... ennyi az egész... ugy-e nem fáj?

Vissza akartam tūrni az ingem ujját, de az orvos mosolyogva szólt:

— Hohó, még nem vagyunk készen... Csak tartsa nyugodtan a karját... Csak egy pici szúrás az egész... no, ne jajgasson!... ez a vörheny volt. Így ni... És ez pedig... no, ne visitson!... ez a kanyaró volt... Csak tartsa mindig nyugodtan a karját és nézzen a szemembe... Nem fáj semmit... Szorítsa össze a fogát... Ez a számárköhögés volt... Csak türelem, uram, ön elvégre már hat éves és hozzá lehet szokva az élet apró tűszúrásaihoz!

Megnéztem a karomat, már egészen tetoválva volt a sok oltástól.

— No még ezt az egyet — szólt a doktor. — Ez egy kicsit mélyebben fog menni, hogy alaposabban immunizáljuk önt, uram... ne ordítson!... nem fáj semmit... kérem, ne harapjon a kezembe!... így ni... mindjárt készen leszünk... megvan... ugy-e nem fáj semmit?... Most már tüdővést sem kaphat, be van ellene oltva... Tūrje vissza az inge ujját.

A hideg veriték ütött ki rajtam és örültem, hogy már tul vagyok az egészen, de az orvos mosolyogva biztatott:

— Tegye, kérem, szabaddá egészen a bal lábát... és ne féljen semmit. Csodálom, hogy a huszonegyedik században ön még demonstrál az oltások ellen. Szégyelje magát, uram.

Kitartottam a bal lábamat, csupa kíváncsiságból, hogy még mi minden fog történni velem. Az orvos kinyitott egy nagy skatulyát, amelyben legalább ezer viola és ugyanannyi tű volt. Megfogta a lábamat.

— Gyerekjárek az egész — szólt — ha akarja, ritmusra is csinálhatom. Majd éneklek hozzá valamit. *Szerelnék szán... tani!*... Ne sirjon, ez a rákos szérum volt!... *Hat ökröt haj... tani!*... Nem fáj ugy-e? Tífusz ellen volt... *Ha a ró... zsám jönne!*... most az alkoholizmus ellen oltottam be, ugy-e nem is érezte? *Az ekét tar... tani!*... Ne, ne bőőögjön!

— Jujjj! mi volt ez, doktor ur? — kérdeztem.

— Ezt ön csak felnőtt korában fogja tudni méltányolni — felelte a doktor. — Régen sok ember ebben a betegségben pusztult el, amely nemcsak őket mételezte meg, hanem az egész világot... Ez volt a 606-os. — A lábával készen vagyunk, uram, betakarhatja... Most még csak egy percnyi türelmét kérem, akkor aztán a mai napra készen vagyunk.

Borotvát vett elő, élesre fente, aztán szappanhabot vert és mosolyogva szólt:

— No, tartsa ide a fejét... Nem lesz semmi bántódása. Ötkoronás nagyságu tonzurát fogok magának kiborotválni a feje bubján. Ha majd újra kinő a haja, nem is fog látszani.

Amint a borotválással készen volt, ismét előzékenyen szólt:

— Ha parancsolja, újra dalra csinálom. Vagy

talán önt izgatja a zene? Akkor hexameterre is csinálhatom... Tehát! *Hős vér* — Most már többé nem kaphat paralizist! — *től piro*... — a szám-émlékező tehetsége többé meg nem bénulhat... — *sult gyász* — amnézia ellen is be van oltva — *lér só* — moral insanity ellen — *hajtva kö* — vezánia ellen — *szöntlek* — paranoia ellen! — *Nemzeti* — meningitisz ellen! — *nagy lé* — neuraszténia ellen — *tünk!* hisztéria — ellen — *Nagy teme* — dementia ellen — *tője Mo* — agytuberkulózis ellen — *hács* — idiotizmus ellen! Önből kiöljük a butaságot, akárhogy is tiltakozik ellene. Most már rendben vagyunk. Mára, azt hiszme, elég lesz ennyi.

— És mi lesz holnap, doktor ur? — kérdeztem.

— Holnap a folytatólagos oltások lesznek: pestis, kolera, veszettség, véredény-elmeszesedés, cukorbetegség, vérhas és pokkelfrász ellen. Holnapután eltávolítjuk az ön testéből azokat a fölösleges rudimentális szerveket, amelyekről az orvosi tudomány már rég megállapította, hogy nélkülök bátran el lehet lennie az embernek, ellenben, ha megvannak, a szervezetet állandóan veszélyeztetik. Ki fogom tehát operálni a manduláját és az appendixét. Ez a vakbél, vagy jobban mondva féregnyulvány. Erre semmi szüksége nincs ma már az embernek... Erre egy napi pihenőt kap. Az ötödik napon fürdőkádba tesszük és a vizet fokozatosan lehűtjük mínusz harminc fokra, hogy megedzzük önt a hideg ellen. A hatodik napon felhevítjük önt fokozatosan száz fokig, hogy a meleget is tűrni tudja. A hetedik napon a fülének, a szájának, az orrának az üregeit, amelyek mindenféle meghülésre reagálnak és amelyek a bacillusok számára nyílt kapuk, kellőképpen preparálni fogom, hogy a bacillusok, baktériumok és mikrobák már ez üregek pítvarában elpusztuljanak. Ez nem veszedelmes és nem fájdalmas operáció. Némelyik embernek ugyan rámeleg az orra, a szája, vagy a füle, de az orvosi tudományt a huszonegyedik században ez sem hozza zavarba. Ön új orrot, fület, vagy száját kap és vigabban fog élni, mint a régi szervvel, amely nem volt kellőképp preparálva. E hét napi kúra után bátran mehet az iskolába. Többé semmiféle ragálytól, vagy betegségtől nem kell félnie.

— Bocsánat, orvos ur, — szóltam — egy betegségtől mégis félek!

— És melyik az?

— A halál, doktor ur. Ez ellen nem lehetne engem beoltani?

Az orvos végignézett rajtam és ridegen szólt:

— Halál ellen nincs szérum.

Na és erre fölébredtem.

Reveur.

Idősb Weichinger Károly.

— Debreczen régi kávéházi élete. —

Idősb, de nem öreg. Mert a fiatal, hasonnevű fiánál majdnem fiatalabbnak látszik, gondosan kétélfelé fésült, bár ezüst szálakkal tarkított frizurájával, — pödrött bajuszával, élénk tekintetű szemivel.

Pályafutása hozzá van forrva Debreczen város társadalmi életéhez, három évtized óta lévén az ő tulajdona legelső s legmodernebb kávéházunk: a *Hungária*, legkeresettebb találkozó helye a mi különböző rangu kávéházazó közönségünknek.

Id. Weichinger Károly most ünnepelte házasságának 40 éves évfordulóját s több rendbeli szép adományával tette aktuálissá az ő róla való megemlékezést.

Harmincznyolc évvel ezelőtt lett kávé, a mostani Royal-kávéház helyén levő *Európa* kávéházban. Dacára annak, hogy az időben még ez a város központjától messzebbeső hely nem volt kávéház céljaira minden tekintetben alkalmas s hogy a kávéházi élet még korántsem volt úgy kifejlődve Debreczenben, mint már akkor is remélhette volna, viszonylagosan ez volt Debreczen legelőkelőbb szórakozó helye, ahol először kapott a közönség zeneestélyeket, bizonyos meghatározott napokon. Itt hegedültek a régi híres debreceni népzeneészek, vulgó: cigányprimások Oláh Józsi, Balázs Kálmán stb.

Akkoriban alakult a Magyar-testvérek zenekara, melynek tagjai, a gyerek-ember számba menő Imrével s a szép emlékü nagy muzsikuskálmánnal, — itt mutatkoztak be.

Több mint 3 évtizede ennek s bizony az *Európa*, mint kávéház nem volt aranybánya. De épen az ott töltött négy esztendő üzleti eredménye bizonyította, hogy milyen pontos, derék és becsületes üzletember Weichinger. Tisztes polgári haszonnal zárta a négy éves bérletet s úgy vette át a *Hungária* kávéház mostani helyén levő éttermet, kávéházat és sörcsarnokot.

Még e sorok írója is emlékszik arra a barnára festett földszintes épületre, melyben a mostani *Hungária* kávéház helyiségének szerény őse meghúzódott. Jobbára a törzsvendégek biztosították lételetét, hiszen az alkalmi kávéházbajárás még nem igen volt akkoriban divatos a családi életet élő Debreczen társadalmá előtt. Nappal nők egyáltalán nem jártak kávéházba s bizony este is legfeljebb vendéglőkben mutatkoztak.

Weichinger Károly működése ismeretes a közönség előtt. Hogy a *Hungária* viszonylagosan ma is az ország legelső kávéházi üzlete, az az ő kitűnő vezetésének tulajdonítható. Ha Páris a *világ közepe*, mint a franciák állítják, a *Hungária* a *város közepe* s a város társadalmi, üzleti vérkeringésének egyik legexponáltabb ütőere, ahol mindenki megtalálja a maga legfontosabb érdekkörét, szórakozás, üzleti élet stb. szempontjából.

Főhadiszállása például a napi krónika éber katonáinak: az *újságíróknak*. Miért?! Mert, ha a Csicsogón szíven szurnak egy embert, 10 perc múlva már erről beszélnek a Hungáriában, ha a buza ára esik, az a délutáni feketekávénál leolvasható Weisz ur lekonyult orráról s hogy a délelőtti gyakorlaton hány ember dőlt ki a Nyulas-nál, azt megtudhatni a tisztí-asztalnál, ellenben, ha 385-ös személyvonat neki szalad a 119-es tehervonatnak, azt is itt tudja meg az ember a vasutasoktól. Ha X-né meghal, azzal az orvosi asztal számol be s ha a primadonna felmond a babájának, az is nyilván lesz tartva a bohém-asztalnál, míg a kamatlábak felfelé emelkedéséről a bank-asztal nyújt tájékoztatást.

Weichinger Károlyt, — mint embert, — kevesen ismerik, különösen mióta visszavonult, fiának adván át a kávéház vezetését. Mindég kerülte a társadalmi szereplést, most sem engedte át a Debreczeni Szemle számára reprodukálásra kért arcképét. Mint virilista városatyja 10 év óta felé se volt a városi közgyűlési teremnek. Ő csak a saját foglalkozásának

A FŐTÉRŐL.

A „Debreczeni Szemle“ számára rajzolta IVÁNKA TÓTH.

(—) **Dr. Broda** párizsi tanár eheti előadásán mégis volt egy kis közönség. Mindenesetre többen, mint az előző társadalomtudományi felolvasáson, ahol 8 ember volt kíváncsi a helyi felolvasó előadására. Hát persze dr. Broda Párizsból jött s most már néhány női kulturlény is megjelent az előadáson, pedig dr. Broda nem dzsiggett, kuplét sem énekelt. De hát ellehetett mondani, hogy láttak egy eleven párizsit. Hogy mit beszélt, az mellékes. Elég az, hogy divatosabb volt a nyakkendője, mint, mondjuk: dr. Rác Béának...

*

(!) **Aczél Géza főmérnököt** nagyon szerény keretek közt jubilálták. Mert hogy Debreczenben nagyon szűkmarkuan szoktak elbánni az elismeréssel, ellenben gáncsolni, a közpályákon levőket meggyanusítani, ehhez könnyen kapható a debreczeni ember. Pedig ha tudnák azok a puritán erkölcsöt emlegetők, hogy milyen elkedvetlenítő hatással van a kákán is csomót keresés a közpályákon szereplőkre, legyenek azok művészek, kulturális intézmények vezetői, vagy akár közhivatalnokok is, mint teszem azt Aczél Géza. Mi Aczél Gézát attól az időtől kezdve, mikor mint fiatal ember Debreczenbe került, csak becsülni tudjuk. Mint szakember, zseniális képzettségű s különösen szerettük benne azokat a modern törekvéseket, amelyekkel gyakorta szállt sikra a begyöpesedett fejűek konzervativizmusával. Ha ő rajta állott volna, régen lenne közművelődési palotánk, vásárcsarnokunk, új színházunk stb. Az ő artisztikus magánélete, anyagi érvényesülése ellen intézett támadások jogosultságát soha se ismerhetjük el s bizony a debreczeni telhetetlenség az anyagi javak megszerzésében, zsugoriság a megtartásában nem tapasztalható nála. Ellenben talpig férfi s bizony tiszteletreméltó az önmérséklete, mely ember tulajdonságról a görög klasszikus költő is mint a férfi lélek legértékesebb erényéről emlékszik meg. Szerény jubileuma alkalmából jól esett ezt elmondanunk ő róla, akinek Debreczen kulturális fejlődése sokat köszönhet s akinek ugy a közélet terén kifejtett értékes munkásságát, mint egyéni kiválóságait — a

tárgyilagos megítélések, a szenvedélyek nélkül való medítalások idején mostani ellenségei is el fogják ismerni. Mert a valóság igenis az ő részén áll.

*

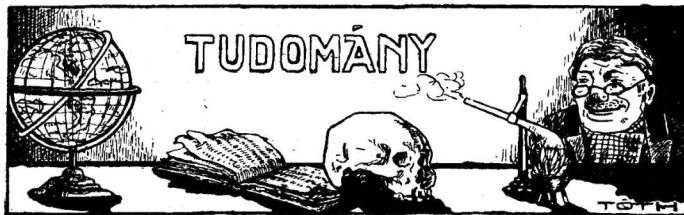
= **Annak a fakompetencia** kedvezménynek igazán véget kell már vetni egyszer. Vajjon, mondjuk Sesztina Jenő meg Szentessy János urak miért kapják olcsóbban a tüzelő fát azért, mert az ő nevükre van telekkönyvelve egy pár emeletes vagy földszintes ház, míg mondjuk Nagy János vagy Klein Izsó, akinek talán nincs is olyan kifogástalanul működő Meidlinger kályhájuk, mint a fent nevezett s egyébként igen tisztelt uraknak, nem juthatnak drága pénzen se a város fájához. És ezt e sorok írója akkor is mondaná, ha nem lenne olyan körülmények közt is, mint van, ugyanis, hogy a hátán hordja a házát, mint a csigabiga, mert anyagi javakat szerezni nem erény, amit kedvezményekkel kell jutalmazni. Erény ellenben, de az sem jutalmazandó, mert emberi kötelesség egyenlő joggal bírónak tekinteni minden embertársunkat, arra nézvést, hogy védekezzék a megfagyás ellen s megsüthesse a maga rántottját akkor, mikor Harstein Péter ur konyháján sül a fogolypecsenye, vagy a Borsos Kis István töltött káposztája.

*

× **A városi nyomda** zárószámadása (maga az évi jelentést és a számadásokat magában foglaló füzet a tipografia egyik legizlésebb, legművészibb produktuma) 45,000 korona hasznot mutat fel. Nagyon szép dolog ez a mindennél szebben beszélő realitás, de jobban örülünk annak, hogy ugyanakkor ez a nyomda olyan művészi kiállítású nyomtatványokat képes közreadni, mint amilyeneket, hasonló üzleti eredmény mellett, a vidék egyetlen nyomdája sem. A művészi technika fejlettségét, mellyel *Keresztessy István* művezető az ország minden részében dicsőséget hoz a 400 éves debreczeni tipografiának, többre becsüljük, mint az üzleti nyereséget. Nem azért mondjuk pedig ezt, mert e lap közel áll a nyomdához, hanem mert ennek az intézménynek kulturális fejlettsége olyan színvonalon áll, amelyre, sajnos, csak kevés intézményünk fejlődési foka emelkedett fel.

*

× **Állatvédő egyesület** van alakulóban Debreczenben. Nagyon helyes és humánus dolog a mai kulturális előhaladottság korszakában, mikor valamelyes rokonságot már a tudomány sem tagadhat le egyes állatfajokkal szemben s mikor annyi az emberek közt is az állat, sőt a kutyánál kutyább, a hiénánál hiénább és a szamárnál — szamarabb.

A debreczeni Múzeum-évkönyve.

Löfkovics Artur, a derék és áldozatkész igazgató, Zoltai Lajos, a tevékeny, fanatikusan agilis múzeumőr most adták ki a Debreczeni Városi Múzeum évkönyvét, melyet a Múzeum keresztkötés alatt díjtalanul küldözget szét azoknak, akikről felteszi, hogy valamelyes érdeklődéssel viseltetnek eme kulturintézményünk iránt.

Nem egy íróasztalon ott láthatjuk az évi jelentést, természetesen még mindig keresztkötés alatt, már t. i. felbontatlanul. És meg vagyunk győződve arról, hogy a gondos munka egy része ugy kereszt-kötéstől kerül bele a — papirkosárba.

Pedig ez a munka megérdemelné, hogy minden intelligens debreczeni ember átolvassa, mert első sorban értesülne belőle arról, hogy Debreczenben a kutya se törődik a régi kor beszédes emlékeivel s szinte humorosnak tetszik előttünk, hogy Debreczenben és a környékén, ha a házépítéseknel, csatornázásoknál találnak is valami értékes múzeumi tárgyat, azt rendőrdetektívekkel kell megkeresíteni, mert más-különben elkallódik, vagy rongyos pár száz koronáért, mint a debreczeni kistemplom régi harangja is, veszendőbe megy.

Dacára ennek, a Múzeum folytonos gyarapodása kétségtelenül megállapítható a nagy szakértelemmel megszerkesztett s itt-ott illusztrált évkönyvből.

Nagyon érdekes a Debreczen környékén megtartott ásatásokról szóló rész, amely még mint szórakoztató olvasmány is figyelmet érdemel, bevilágítva Debreczen és környékének őskori történetébe.

Örömmel állapíthatjuk meg azt is az évi jelentés szürke számadataiból, hogy a Múzeum látogatottsága is évről-évre nagyobb érdeklődésről tesz bizonyosságot.

A munka, mint jelentős kulturtörténelmi adalék, megszerezhető a Múzeum vezetősége útján. Kiállításra a városi nyomda jóízlését dicséri.

Az ezen rovatban felsorolt zeneművek s szakönyvek kaphatók Csáthy Ferencnél, Debreczen legrégebb és legnagyobb zenemű kereskedésében (Piac-u. 8.).

Csokonai megzenésített dalai.

A „Debreczeni Szemle“ számára írta: Szathmáry Zoltán.

A napilapok megírták, hogy a Csokonai-kör ereklétára megszerezte Pfeifer Ferenc volt pozsonyi karmester a múlt században, valószínűleg a század huszas éveiben megjelent hat dalának hangjegyfűzetét, mely dalok mindenikét Debreczen város nagy szülöttje, Csokonai Mihály verseire írta Pfeifer, akiről egyébként a Csokonai irodalom sem sokkal tud többet, mint a zenetörténet.

Komlóssy Miklós, a jeles zenész tulajdonából került a kör birtokába az érdekes hangjegyfűzet, amely egyébként nem volt ismeretlen a Csokonai-kultusz ápolói előtt s e fűzet dalait dolgozták át modern hangszereléssel Mácsay Sándor és P. Nagy Zoltán.

Érdekes lesz ez alkalomból megemlékezni Csokonai megzenésített dalairól.

A múlt század elején az egész ország zengte azokat s valószínű, hogy sokkalta több, Csokonai versére írott dal, Lilla-melódia volt forgalomban eredetileg, mint amennyit mi ösmerünk, hiszen ezeknek a daloknak ritmikus zengése csak úgy kínálkozott a megzenésítésre.

Öregbetűs írott verses könyvecskékben, melyeket a költészetért hevülő akkori szerelmes leányzók írtak, vagy írtattak össze, ama kor nótáinak egybegyűjtött szövegei közt sok olyan Csokonai-verset találhatunk, amelyeknek dallamát ma már senki sem ösmeri. Valószínű, hogy az utóbbi időben összegyűjtött Csokonai-melódiákon kívül legalább még egyszer annyit énekeltek hajdanán, de hála a Csokonai-kör buzgóságának, így is megmaradtak az utókornak azok, amelyeknek szerzői közt nem kisebb zeneköltőnk van, mint Lavotta, a Csokonai pályafutásához hasonló sorsban részesült nagy zeneszerző és Haydn, a Gotterhalte szerzője.

A Csokonai-dalok melódiáinak egyrésze ugy termett, mint a vadvirág. A debreczeni kollégium ifjusága énekelte ezeket a dalokat, amelyek közül való bizonyára az *Estve jött a parancsolat, violaszin pecsét alatt* kezdetű is, melyet Szigligeti egyik népművében sokat hallottunk a nemzet csalóánya: Blaha Lujza mézédés ajkairól.

Csokonai eme legszebb magyar dalában már a Petőfi lelke szólal meg, az összes Csokonai dallamok közt ez a legmagyarosabb zeneileg is, a maga kuruc-motívumaival.

(Folyt. köv.)

AZ ELSŐ PILSÉNI RÉSZVÉNY SÖRFÖZDE

és a MÜNCHENI „SPATEN“-sörgyár ker. képviselote

Hajdu, Bihar, Szabolcs, Szatmár és Borsodvármegyék területére ugy hordós, mint üveges sörökben

Fischbein Jenő sörnagykereskedőnél

Debreczen, Hatvan-utca 30 szám alatt.

Fenti sörgyártmányok kimérve kaphatók Debreczenben a Piac-és Kossuth-utca sarkán levő

Pilseni sörház pincője éttermében és sörosarnokában.

VÁROSI SZINHÁZ.

Folyó szám 240.

Kis bérlet 28. szám.

Vasárnap, 1912 április 21-én:

Délután 3 óraker mérsékelt helyárrakkal:

Kis szökevény.

Látványos operett 3 felvonásban.

Este 7^{1/2} óraker rendes helyárrakkal:

Leányvásár.

Operett.

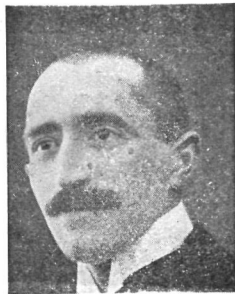
Hajnal Mulató

Debreczen, Petőfi-tér 7. szám.

Igazgató-tulajdonos

HAJNAL GYULA.

A főváros legkiválóbb kabaré és orfeum művészeinek vendégfellepte. Szenzációs atrakciók.

Gyógyárúk, vegyszerek, gummiarúk, köt-szerek, gazdasági és állatgyógyászati cikkek nagy raktára a

Központi Drogéria

DEBRECZEN,

Piac-utca, Városház-épület.

Angol és francia illatszer
» különlegességek. «

URANUS

SAS-UTCZA 2. SZ.
TELEFON 3—28.

SZINHÁZ

Igazg. tulajd.
SUCHAN REZSŐ.

E héten!**E héten!**

Vasárnap és hétfőn **Utolsó előadások a Sas-utcában** mely alkalommal fényes Pathé műsorban látható

Nick Winter és Max Linder

Oriási komikus detektív történet 2 felvonásban.

Kedden, április hó 23-án este pont 8 órakor a vásártéri nyári helyiség **megnyitó** előadása elsőrendű nagy műsorral, melynek fénypontja

A SZÜZ

Modern társadalmi dráma 2 felvonásban.
Azonkívül impozáns műsor.

Telefon 632.

Telefon 632.

HALMÁGYI

divatháza Debreczen, Piac-utca, a főpostával szemben.

Costüm osztály.

Női- és leány-costümkök, remek kivitel . . . K 30-tól.

Pongyola osztály.

Creton és mosó Delain, divatos formák . . . K 10-től.

Felöltő osztály.

Kék cheviott felöltők és Raglánok . . . K 18-tól.

Eredeti modellek.

Szolid, olcsó árak.

Előzékeny kiszolgálás.

Külön mérték osztály.

A Kereskedelmi és Iparkamara épülő bérpalotájában augusztus 1-ére még néhány **LAKÁS** (egy hatszobás, egy ötszobás, egy háromszobás és egy kétszobás garçon lakás) és

KÉT ÜZLETHELYISÉG KIADÓ.

Központi fűtés, lift, melegviz-ellátás stb. A kamara régi székházának **diszterem és iparmuzem berendezése eladó.** Új székházába felvesz a kamara **két házmestert.** Bővebb értesítés mindezekre nézve a titkári hivatalban (Piac-utca 69. I. szerezhető déli 11—12 között.

A TAVASZI IDÉNYRE

legelegánsabb öltönyök,
valamint átmeneti kabátok, szép színes öltönykülönlegességek készülnek

PRELOVSZKY ANDRÁS

polgári, katonai és vasuti egyenruha szabó özégnél

DEBRECZEN, KOSSUTH-UTCZA 4. SZÁM.**Kiadó üzlethelyiségek!**

Simonffy-utca 13. szám alatt épülő teljesen modern új házban május 1-re **kiadó** három üzlethelyiség elegáns portallal elátva, raktárnak használható aszfaltozott pincével.

Értekezni lehet a tulajdonossal, **Egyház-tér 11.** emelet, 1—2 óra között. — Telefon 450. szám.

Szabó Miklós

Debreczen, Piacz-utca 19. sz. alatt
(volt Ranunkel házban)

Rendelésszerűen készült, kész
férfi, fiu és gyermekruha
különlegességek állandóan raktáron.

Külön mértékszerű
angol uri szabóság.

Helyi és megyei telefon 10—64.

Legolcsóbb szabott árak
minden darabon feltüntetve.

Donogán és Somossy

Debreczen, Kistemplom-bazár.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyeg áruház.
Szabott árak. — Előzékeny kiszolgálás.

